

5. PRAETEREA. Matrimonium significat conjunctionem Christi, et Ecclesiae: sed ibi non cadit aliqua turpitudine; ergo nec matrimonium potest contrahi propter aliquam turpem causam.

SED CONTRA est, quod qui baptizat alium intentione lucrandi, vere baptizat; ergo et qui contrahit cum aliqua intentione lucri, verum est matrimonium.

Praeterea. Hoc idem probant exempla, et auctoritates, quae ponuntur in litera (4. Dist. 30.).

RESPONDEO dicendum, quod causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter, scilicet *per se*, et *per accidens*: *per se* quidem causa matrimonii est, ad quam matrimonium est de se ordinatum; et haec semper bona est, scilicet procreatio prolis, et vitatio fornicationis: sed *per accidens* causa finalis ipsius est hoc, quod contrahentes intendunt ex matrimonio; et quia hoc quod ex matrimonio intenditur, consequitur ad matrimonium, et priora non variantur ex posterioribus, sed e converso, ideo ex illa causa non recipit matrimonium bonitatem, vel malitiam, sed ipsi contrahentes, quorum est finis *per se*: et quia causae *per accidens* sunt infinitae, ideo infinitae tales causae possunt esse in matrimonio, quarum sunt quaedam honestae, et quaedam inhonestae.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verum est de causa *per se*, et principali: sed quod habet unum finem *per se*, et principalem, potest habere plures fines secundarios *per se*, et infinitos *per accidens*.

AD SECUNDUM dicendum, quod conjunctio potest accipi pro ipsa relatione, quae est matrimonium, et talis semper est a Deo, et bona est, a quacumque fiat causa: vel pro actu eorum qui conjunguntur; et sic est quandoque mala, et non est a Deo simpliciter loquendo. Nec est inconveniens, quod aliquis effectus sit a Deo, cujus causa est mala, sicut proles, quae ex adulterio suscipitur; non enim est ex illa causa, in quantum est mala, sed in quantum habet aliquid de bono, secundum quod est a Deo; quamvis non simpliciter sit a Deo.

AD TERTIUM dicendum, quod intentio Ecclesiae, qua intendit sacramentum tradere, est de necessitate cujuslibet sacramenti; ita quod ea non observata, nihil in sacramentis agitur: sed intentio Ecclesiae, qua intendit utilitatem ex sacramento proveniente, est de bene esse sacramenti, et non de necessitate ejus; unde si non observetur, nihilominus est verum sacramentum: sed tamen praeterruens hanc intentionem peccat; sicut si in baptismo non intendatur sanitas mentis, quam Ecclesia intendit: et similiter ille qui intendit matrimonium contrahere, quamvis matrimonium non ordinet ad illum finem, quem Ecclesia intendit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

AD QUARTUM dicendum, quod illud malum intentum non est finis matrimonii, sed contrahentium.

AD QUINTUM dicendum, quod ipsa unio est signum conjunctionis Christi, et Ecclesiae, et non operatio unitorum: et ideo ratio non sequitur.

QUAESTIO XLIX.

DE BONIS MATRIMONII, IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de bonis matrimonii.

Circa quod quaeruntur sex.

Primo. Utrum debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium. Secundo. Utrum sufficienter assignentur.

Tertio. Utrum bonum sacramenti sit principaliter inter alia bona.

Quarto. Utrum actus matrimonii per praedicta bona a peccato excusetur.

Quinto. Utrum sine eis aliquando a peccato excusari possit.

Sexto. Utrum, quando est sine eis, sit semper peccatum mortale.

ARTICULUS I.

199

UTRUM HABERI DEBEANT ALIQUA BONA
AD EXCUSANDUM MATRIMONIUM.

(S. Thom. 4. Dist. 31. q. 1. art. 1. et seq.).

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod matrimonium non debeat habere aliqua bona, quibus excusetur: sicut enim conservatio individui, quae fit per ea, quae ad nutritivam pertinent, est de intentione naturae; ita conservatio speciei, quae fit per matrimonium; et multo magis, quanto melius, et dignius est bonum speciei, quam bonum unius individui: sed ad actum nutritivae excusandum non indiget aliquibus bonis; ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

2. PRAETEREA. Secundum Philos. in 8. Ethic. (cap. 12. a med.), amicitia quae est inter virum, et uxorem, est naturalis, et claudit in se honestum, utile, et delectabile: sed illud quod de se est honestum, non indiget aliqua excusatione; ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua bona excusantia.

3. PRAETEREA. Matrimonium est institutum in remedium, et in officium, ut supra dictum est (q. 42. art. 2.): sed secundum quod est in officium, non indiget excusatione, quia sic etiam in paradiso excusatione indiguisset, quod falsum est: ibi enim fuissent « honorabiles nuptiae, et totus immaculatus », ut August. dicit (lib. 9. sup. Gen. ad lit. cap. 3. ante med.): similiter nec secundum quod est in remedium, sicut nec alia sacramenta, quae in remedium peccati sunt instituta; ergo matrimonium hujusmodi excusantia habere non debet.

4. PRAETEREA. Ad omnia quae honeste fieri possunt, virtutes dirigunt; si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis honestantibus, quam animi virtutibus: et sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, sicut nec aliis, in quibus virtutes dirigunt.

SED CONTRA. Ubi cumque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis secundum indulgentiam, ut patet 1. Corinth. 7.; ergo indiget per aliqua bona excusari.

AD QUINTUM dicendum, quod in sacramentis, in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actus corporales: unde matrimonium ratione potestatis, quam in se invicem conjuges accipiunt, convenit cum sacramentis, in quibus character imprimitur; et ex hoc habet inseparabilitatem, ut Magister dicit (4. Dist. 31.): sed differt ab eis, in quantum potestas illa est ad actus corporales; et propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

ARTICULUS IV.

202

UTRUM ACTUS MATRIMONII EXCusetur PER BONA PRAEDICTA.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod actus matrimonii non possit excusari per bona praedicta, ut non sit omnino peccatum, quia quicumque sustinet damnum majoris boni propter minus bonum, peccat, quia inordinate sustinet: sed bonum rationis, quod laeditur in ipso actu conjugali, est majus, quam haec tria conjugii bona; ergo praedicta bona non sufficiunt ad excusandum conjugalem concubitum.

2. PRAETEREA. Si bonum malo addatur in genere moris, totum efficitur malum, non autem totum bonum, quia una circumstantia mala facit actum malum, non autem una bona facit ipsum bonum: sed actus conjugalis secundum se est malus, alias excusatione non indigeret; ergo bona matrimonii adjuncta non possunt ipsum bonum facere.

3. PRAETEREA. Ubi cumque est immoderatio passionis, ibi est vitium in moribus: sed bona matrimonii non possunt efficere, quin delectatio illius actus sit immoderata; ergo non possunt excusare, quin sit peccatum.

4. PRAETEREA. Verecundia non est nisi de turpi actu, secundum Damascenum (*lib. 2. Orth. Fid. cap. 15.*): sed bona matrimonii non tollunt erubescuntiam ab illo actu; ergo non possunt excusare, quin sit peccatum.

SED CONTRA. Concubitus conjugalis non differt a fornicatione nisi per bona matrimonii; si ergo haec non sufficerent excusare ipsum, tunc matrimonium semper illicitum remaneret; quod est contra id quod habitum est supra (*q. 41. art. 3.*).

Praeterea. Bona matrimonii se habent ad actum ejus, sicut circumstantiae debitaе, sicut dictum est (*art. 1. huj. q. ad. 4.*): sed circumstantiae tales sufficienter faciunt, quod actus aliquis non sit malus; ergo et haec bona possunt excusare matrimonium, ut nullo modo sit peccatum.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis actus dicitur excusari *duplīter*: uno modo ex parte facientis, ita quod non imputetur facienti in culpam, quamvis sit malus, vel saltem non in tantam culpam; sicut ignorantia dicitur excusare peccatum in toto, vel in parte: *alio modo* dicitur excusari actus ex parte sui, ita scilicet quod non sit malus; et hoc modo praedicta bona dicuntur excusare actum matrimonii. Ex eodem autem habet actus aliquis, quod non sit malus in genere moris, et quod sit bonus, quia non est aliquis actus indifferens, ut in 2. libro dictum est (*Dist. 40. q. 1. art. 5.*): dicitur autem aliquis humanus actus bonus *duplīter*: uno modo bonitate virtutis, et sic habet actus, quod sit bonus ex his quae ipsum in medio ponunt; et hoc faciunt in actu matrimonii fides, et proles, ut ex dictis patet (*art. 2. huj. q.*): alio modo bonitate sacramenti, secundum quod actus non solum bonus, sed etiam sanctus dicitur; et hanc bonitatem habet actus matrimonii ex indivisibili-

tate conjunctionis, secundum quam significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam. Et sic patet, quod praedicta bona sufficienter actum matrimonii excusant.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod per matrimonii actum non incurrit homo damnum rationis quantum ad habitum, sed solum quantum ad actum: nec est inconveniens, quod quandoque aliquis actus, qui est melior secundum genus suum, interrumpatur pro aliquo minus bono actu; hoc enim sine peccato fieri potest, sicut patet in eo qui ab actu contemplationis cessat, ut interdum actioni vacet.

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio illa procederet, si malum quod inseparabiliter comitatur concubitum, esset malum culpae: nunc autem non est malum culpae, sed poenae tantum, quae est inobedientia concupiscentiae ad rationem; et ideo non sequitur [*al. rationem sequitur*].

AD TERTIUM dicendum, quod superabundantia passionis, quae facit vitium, non attenditur secundum quantitativam ipsius intensionem, sed secundum proportionem ipsius ad rationem: unde tunc solum passio reputatur immoderata, quando limites rationis excedit. Delectatio autem, quae fit in actu matrimoniali, quamvis sit intensissima secundum quantitatem, non tamen excedit limites sibi a ratione praefixos ante principium suum, quamvis in ipsa delectatione ratio eos ordinare non possit.

AD QUARTUM dicendum, quod turpitudine illa, quae semper est in actu matrimoniali, et erubescuntiam facit, est turpitudine poenae, et non culpae, quia de quolibet defectu homo naturaliter erubescit.

ARTICULUS V.

203

UTRUM ACTUS MATRIMONIALIS EXCUSARI POSSIT SINE BONIS MATRIMONII.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod actus matrimonialis excusari possit etiam sine bonis matrimonii: qui enim a natura tantum movetur ad actum matrimonii, non videtur aliquod bonum matrimonii intendere, quia bona matrimonii pertinent ad gratiam vel virtutem: sed quando aliquis solo appetitu naturali movetur ad actum praedictum, non videtur esse peccatum, quia nullum naturale est malum, cum malum sit « praeter naturam, et praeter ordinem », ut Dionys. dicit (*cap. 4. de Div. Nom. part. 4. lect. 22.*); ergo actus matrimonialis excusari potest etiam sine bonis matrimonii.

2. PRAETEREA. Ille qui utitur conjuge ad fornicationem vitandam, non videtur aliquod bonum matrimonii intendere: sed talis non peccat, ut videtur, quia ad hoc est matrimonium concessum humanae infirmitati, ut fornicatio vitetur, ut patet 1. Corinth. 7.; ergo etiam sine bonis matrimonii potest actus ejus excusari.

3. PRAETEREA. Ille qui utitur re sua ad libitum, non facit contra justitiam, et sic non peccat, ut videtur: sed per matrimonium uxor efficitur res viri, et e contrario; ergo si se invicem ad libitum utuntur libidine movente, non videtur esse peccatum: et sic idem quod prius.

4. PRAETEREA. Illud quod est bonum ex genere, non efficitur malum, nisi ex mala intentione fiat: sed actus matrimonialis, quo quis cognoscit suam, est ex genere bonus; ergo non potest esse malus, nisi mala intentione fiat: sed potest bona intentione fieri, etiamsi non intendat aliquod bonum matri-

monii, puta cum quis salutem corporalem per hoc intendit servare, aut consequi; ergo videtur, quod etiam sine matrimonii bonis actus ille possit excusari.

SED CONTRA. Remota causa, removetur effectus: sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonii bona; ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

Praeterea. Non differt actus praedictus ab actu fornicario, nisi in praedictis bonis: sed concubitus fornicarius semper est malum; ergo si non excusatur praedictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

RESPONDEO dicendum, quod sicut bona matrimonii, secundum quod sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum, et sanctum; ita etiam secundum quod sunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonii honestum, quantum ad illa duo bona matrimonii, quae ipsius actum respiciunt: unde quando conjuges conveniunt causa prolis procreandae, vel ut sibi invicem debitum reddant, quod ad fidem pertinet, totaliter excusantur a peccato. Sed tertium bonum non pertinet ad usum matrimonii, sed ad essentiam ipsius, ut dictum est (*art. 3. huj. q.*); unde facit ipsum matrimonium honestum, non autem actum ejus, ut per hoc actus ejus absque peccato reddatur, quia causa alicujus significationis conveniunt. Et ideo duobus solis modis conjuges absque omni peccato conveniunt, scilicet causa procreandae prolis, et debiti reddendi: alias autem semper est ibi peccatum, ad minus veniale.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod proles, prout est bonum sacramenti, addit supra prolem, prout est bonum intentum a natura: natura enim intendit prolem, prout in ipsa salvatur bonum speciei; sed in prole, secundum quod est bonum sacramenti matrimonii, ultra hoc intelligitur, ut proles suscepta ulterius ordinetur in Deum: et ideo oportet, quod intentio naturae, quae prolem intendit, referatur actu, vel habitu ad intentionem prolis, prout est bonum sacramenti: alias staretur in creatura, quod sine peccato esse non potest. Et ideo quando natura tantum movet ad actum matrimonii, non excusatur a peccato omnino, nisi in quantum motus naturae ordinatur actu, vel habitu ulterius ad prolem, secundum quod est bonum sacramenti; nec tamen sequitur, quod motus naturae sit malus, sed quod sit imperfectus, nisi ad aliquod bonum matrimonii ulterius ordinetur.

AD SECUNDUM dicendum, quod si aliquis per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in conjuge, non est aliquod peccatum, quia haec est quaedam redditio debiti, quae ad bonum fidei pertinet; sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas: et secundum hoc est peccatum veniale: nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quae est de peccatis venialibus.

AD TERTIUM dicendum, quod una debita circumstantia non sufficit ad hoc, quod actus sit bonus; et ideo non oportet, quod qualitercumque quis re sua utatur, usus sit bonus, sed quando utitur re sua, ut debet, secundum omnes circumstantias.

AD QUARTUM dicendum, quod quamvis intendere sanitatis conservationem non sit per se malum, tamen haec intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum; sicut qui ex sacramento baptismi tantum salutem corporalem quaereret: et similiter etiam es. in proposito in actu matrimonii.

ARTICULUS VI.

204

UTRUM MORTALITER PECCET COGNOSCENS UXOREM,
NON INTENDENS ALIQUOD BONUM MATRIMONII,
SED SOLAM DELECTATIONEM.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod quodcumque aliquis uxorem cognoscit, non intendens aliquod bonum matrimonii, sed solam delectationem, mortaliter peccet, quia, sicut Hieron. dicit (*sup. illud Ephes. 5. Viri diligite*), et habetur in litera (*4. Dist. 31.*), « voluptates, quae de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore damnandae sunt »: sed non dicitur esse damnabile, nisi peccatum mortale; ergo cognoscere uxorem propter voluptatem solum est semper peccatum mortale.

2. PRAETEREA. Consensus in delectationem est peccatum mortale, ut in 2. dictum est (*Dist. 24. q. 3. art. 4. et 1-2. q. 74. art. 8.*): sed quicumque cognoscit uxorem suam causa delectationis, consentit in delectationem; ergo mortaliter peccat.

3. PRAETEREA. Quicumque usum creaturae non refert in Deum, creatura fruitur, quod est peccatum mortale: sed quicumque uxore propter solam delectationem utitur, hunc usum non refert in Deum; ergo mortaliter peccat.

4. PRAETEREA. Nullus debet excommunicari, nisi pro peccato mortali: sed aliquis uxorem sola libidine cognoscens ab introitu Ecclesiae arcetur, ut in litera dicitur (*loc. cit.*), quasi sit excommunicatus; ergo omnis talis peccat mortaliter.

SED CONTRA est, quod, secundum August. (*lib. 2. contr. Julian. cap. 10. a princ. et lib. de Decem Chordis, cap. 11. a med. et serm. 41. de Sanctis, parum a princ.*), talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur: *Pater noster*, etc., ut habetur in litera (*loc. cit.*): sed talia non sunt peccata mortalia; ergo, etc.

Praeterea. Qui cibo utitur ad delectationem tantum, non peccat mortaliter; ergo pari ratione qui utitur uxore tantum causa libidinis satiandae.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dicunt, quod quodcumque ad actum conjugalem libido principaliter movet, est peccatum mortale; sed quando movet ex latere, tunc est peccatum veniale: quando autem omnino delectationem despicit, et displicet ei, tunc est omnino sine veniali peccato: ut sic delectationem in isto actu quaerere sit peccatum mortale, delectationem oblatam acceptare sit peccatum veniale, sed eam odire sit perfectionis. Sed hoc non potest esse, quia, secundum Philos. in 10. Ethic. (*art. 3. et 4.*), idem iudicium est de delectatione, et operatione, quia operationis bonae est delectatio bona, et malae mala; unde cum actus matrimonialis non sit per se malus, nec quaerere delectationem erit peccatum mortale semper. Et ideo dicendum, quod si delectatio quaeratur ultra honestatem matrimonii, ut scilicet aliquis in conjuge non attendat, quod conjux est, sed solum quod mulier, paratus idem facere cum ea, si non esset conjux, est peccatum mortale: et ideo talis dicitur ardentior amator uxoris, quia scilicet ardor ille extra bona matrimonii effertur. Si autem quaeratur delectatio intra limites matrimonii, ut scilicet talis delectatio in alia non quaereretur, quam in conjuge, sic est veniale peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod tunc voluptates meretricias vir in uxore quaerit, quando nihil aliud in ea attendit, quam quod in meretrice attenderet.

AD SECUNDUM dicendum, quod consensus in delectationem concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale: non autem talis est delectatio matrimonialis actus.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis delectationem non referat actu in Deum, non tamen ponit in ea ultimum voluntatis finem; alias eam ubicumque indifferenter quaereret: et ideo non oportet, quod creatura fruatur; sed utitur creatura actu propter se, se autem habitualiter propter Deum, quamvis non actu.

AD QUARTUM dicendum, quod hoc non dicitur propter hoc, quod ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur: sed quia spiritualibus se reddidit inhabilem, propter hoc quod efficitur in actu illo totus caro.

QUAESTIO L.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII IN GENERALI, UNICO ARTICULO ABSOLUTA.

Deinde considerandum est de impedimentis matrimonii: *primo* in generali; *secundo* in speciali.

ARTICULUS UNICUS.

205

UTRUM MATRIMONIO CONVENIENTER IMPEDIMENTA ASSIGNENTUR.

(S. Thom. 4. Dist. 34. q. unic. art. 1.).

AD HUNC sic proceditur. Videtur, quod matrimonio inconvenienter impedimenta assignentur: matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia divisum: sed aliis non assignantur impedimenta; ergo nec matrimonio assignari debent.

2. PRAETEREA. Quanto aliquid est minus perfectum, tanto paucioribus modis impediri potest: sed matrimonium inter alia sacramenta est minus perfectum; ergo vel nulla, vel paucissima impedimenta ei assignari debent.

3. PRAETEREA. Ubicumque est morbus, ibi necessarium est remedium morbi: sed concupiscentia, in cuius remedium matrimonium est indultum, est in omnibus; ergo non debet esse aliquod impedimentum, quod aliquam personam penitus illegitimam faciat ad contrahendum.

4. PRAETEREA. Illegitimum dicitur, quod est contra legem: sed huiusmodi impedimenta, quae matrimonio assignantur, non sunt contra legem naturae, quia non similiter inveniuntur in quolibet statu humani generis: plures enim gradus consanguinitatis inveniuntur esse prohibiti uno tempore, quam alio: lex autem humana non potest, ut videtur, matrimonio impedimenta praestare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed divina, sicut

et alia sacramenta; ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari, quae faciant personas illegitimas ad contrahendum.

5. PRAETEREA. Legitimum, et illegitimum, per hoc quod est contra legem, vel non contra legem, differunt: inter quae non cadit medium; cum sint opposita secundum affirmationem, et negationem; ergo non possunt esse aliqua matrimonii impedimenta, quibus personae mediae inter legitimas et illegitimas constituentur.

6. PRAETEREA. Conjunctio viri, et mulieris non est licita, nisi in matrimonio: sed omnis conjunctio illicita dirimi debet; ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediatur, hoc dirimet contractum de facto; et sic non debent aliqua impedimenta matrimonio assignari, quae impediatur contrahendum, et non diramant contractum.

7. PRAETEREA. Nullo impedimento potest a re aliqua removeri, quod in definitione ipsius cadit: sed indivisibilitas cadit in definitione matrimonii; ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quae matrimonium contractum dirimant.

8. SED CONTRA. Videtur, quod debeant esse infinita matrimonii impedimenta, quia matrimonium quoddam bonum est: sed infinitis modis est defectus boni, ut dicit Dionys. (4. cap. de Divin. Nom. part. 4. lect. 22.); ergo infinita sunt matrimonii impedimenta.

9. PRAETEREA. Impedimenta matrimonii accipiuntur secundum conditiones particularium personarum: sed conditiones huiusmodi sunt infinitae; ergo et matrimonii impedimenta.

RESPONDEO dicendum, quod in matrimonio sunt *quaedam*, quae sunt de essentia matrimonii, et *quaedam*, quae sunt de solemnitate ejus, sicut et in aliis sacramentis: et quia remotis his quae sunt de solemnitate ejus, sicut et in aliis sacramentis, adhuc manet verum sacramentum, ideo impedimenta, quae contrariantur his quae sunt de solemnitate huius sacramenti, non efficiunt quin sit verum matrimonium: et talia dicuntur impedire matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum; sicut prohibitio Ecclesiae, et tempus feriatum: unde versus:

*Ecclesiae vetitum, nec non tempus feriatum,
Impediunt fieri, permittunt juncti teneri.*

Impedimenta autem, quae contrariantur his quae sunt de essentia matrimonii, faciunt, ut non sit verum matrimonium; et ideo dicuntur non solum impedire contrahendum, sed dirimere jam contractum: quae his versibus continentur:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibus,
Haec socianda velant connubia, facta retractant.*

Horum autem numerus sic accipi potest: potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonii, aut ex parte contrahentium; si primo modo, cum contractus matrimonii fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignorantiam, et per violentiam, erunt duo impedimenta matrimonii, scilicet *vis*, id est coactio, et *error* ex parte ignorantiae: et ideo de istis duobus impedimentis Magister determinavit, ubi agebatur de causa matrimonii (4. Dist. 29. et 30.). Nunc autem agit de impedimentis, quae accipiuntur ex parte personarum con-

Practerea. Concubitus fornicarius, et matrimonialis sunt ejusdem speciei quantum ad speciem naturae: sed concubitus fornicarius de se est turpis; ergo ad hoc quod matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi, quod ad honestatem ejus pertineat, et in aliam speciem moris trahat.

RESPONDEO dicendum, quod nullus sapiens debet jacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicujus aequalis, vel melioris boni; unde electio alicujus, quod aliquam jacturam habet annexam, indiget alicujus boni adjunctione, per cujus recompensationem ordinetur, et honestetur. In conjunctione autem viri, et mulieris rationis jactura accidit: tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio, ut non possit aliquid intelligere in ipsa, ut Philosophus dicit (*lib. 7. Ethic. cap. 11. circ. fin.*): tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex solitudine temporali, ut patet 1. Corinth. 7.: et ideo talis conjunctionis electio non potest esse ordinata, nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus dicta conjunctio honestetur: et haec sunt bona, quae matrimonium excusant, et honestum reddunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in praedicta actione: tum quia vis generativa, per quam originale traducitur, est infecta, et corrupta; nutritiva autem, per quam non traducitur, non est corrupta, neque infecta: tum etiam quia defectum individui quilibet magis sentit in seipso, quam defectum speciei. Unde ad excitandum ad comestionem, secundum quam defectui individui subvenitur, sufficit sensus ipsius defectus; sed ad excitandum ad actum, quo defectui speciei subvenitur, divina providentia delectationem apposuit in illo actu; quae etiam animalia bruta movet, in quibus non est infectio originalis peccati: et ideo non est simile.

AD SECUNDUM dicendum, quod ista bona, quae matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonii; et ideo non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem, quae ei secundum se competit.

AD TERTIUM dicendum, quod matrimonium ex hoc ipso quod est in officium, vel in remedium, habet rationem utilis, et honesti: sed utrumque horum ei competit ex hoc, quod hujusmodi bona habet, quibus fit et officium, et remedium concupiscentiae adhibens.

AD QUARTUM dicendum, quod aliquis actus virtutis honestatur et virtute, quasi principio elicitivo, et circumstantiis, quasi formalibus principiis ipsius: hoc autem modo se habent bona matrimonii ad matrimonium, sicut circumstantiae ad actum virtutis, ex quibus habet, quod virtutis actus esse possit.

ARTICULUS II.

200

UTRUM BONA MATRIMONII SUFFICIENTER ASSIGNENTUR.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod insufficienter bona matrimonii assignentur a Magistro (*4. Dist. 31.*), scilicet, *fides, proles, et sacramentum*, quia matrimonium non solum fit in hominibus ad prolem procreandam, et nutriendam, sed ad consortium communis vitae, propter operum communicationem, ut dicitur in 8. Ethicorum (*cap. 12. vers. fin.*); ergo sicut ponitur proles bonum matrimonii, ita deberet poni communicatio operum.

2. PRAETEREA. Conjunctio Christi ad Ecclesiam, quam matrimonium significat, perficitur per charitatem; ergo inter bona matrimonii magis debet poni charitas, quam fides.

3. PRAETEREA. In matrimonio sicut exigitur quod neuter conjugum ad alterius torum accedat, ita exigitur quod unus alteri debitum reddat: sed primum pertinet ad fidem, ut Magister dicit (*loc. cit.*); ergo deberet etiam justitia propter redditionem debiti inter bona matrimonii computari.

4. PRAETEREA. Sicut in matrimonio, in quantum significat conjunctionem Christi, et Ecclesiae, requiritur indivisibilitas, ita et unitas, ut sit una unius: sed sacramentum, quod inter tria bona matrimonii computatur, pertinet ad indivisionem; ergo deberet esse aliquid aliud, quod pertineret ad unitatem.

5. SED CONTRA. Videtur, quod superfluant, quia unica virtus sufficit ad unum cum actum honestandum: sed fides est una quaedam virtus; ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium.

6. PRAETEREA. Non ex eodem aliquod accipit rationem utilis, et honesti; cum utile, et honestum ex opposito dividant: sed ex prole matrimonium accipit rationem utilis; ergo proles non debet computari inter bona, quibus matrimonium honestatur.

7. PRAETEREA. Nihil debet poni ut proprietas, vel conditio sui ipsius: sed haec bona ponuntur ut quaedam conditiones matrimonii; ergo cum matrimonium non sit sacramentum, non debet poni sacramentum inter bona matrimonii.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium est in officium naturae, et est sacramentum Ecclesiae: in quantum autem est in officium naturae, *duobus* ordinatur, sicut et quilibet alius virtutis actus: quorum *unum* exigitur ex parte ipsius agentis, et hoc est intentio finis debiti; et sic ponitur bonum matrimonii *proles*: aliud exigitur ex parte ipsius actus, qui est bonus in genere ex hoc quod cadit supra debitam materiam; et sic est *fides*, per quam homo ad suam accedit, et non ad aliam: sed ulterius habet aliquam bonitatem, in quantum est sacramentum; et hoc significatur ipso nomine sacramenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in prole non solum intelligitur procreatio prolis, sed etiam educatio ipsius; ad quam, sicut ad finem, ordinatur tota communicatio operum, quae est inter virum, et uxorem, in quantum sunt matrimonio conjuncti, quia patres naturaliter thesaurizant filiis, ut patet 2. ad Corinth. 12.; et sic in prole, quasi in principali fine, alius quasi secundarius includitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod fides non accipitur hic prout est virtus theologica, sed prout est pars justitiae, secundum quod fides dicitur ex hoc, quod *fiant dicta* in conservatione promissorum: quia in matrimonio, cum sit quidam contractus, est quaedam promissio, per quam talis vir tali mulieri determinatur.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut in promissione matrimonii continetur, ut neuter ad alienum torum accedat, ita etiam quod sibi invicem debitum reddant: et hoc etiam est principalius, cum sequatur ex ipsa mutua potestate invicem data, et ideo utrumque ad fidem pertinet: sed in lib. Sent. ponitur illud quod est minus manifestum.

AD QUARTUM dicendum, quod in sacramento non solum intelligenda est indivisio, sed omnia illa quae consequuntur matrimonium, ex hoc quod est signum conjunctionis Christi, et Ecclesiae. Vel dicendum, quod unitas, quam objectio tangit, pertinet ad fidem, sicut indivisio ad sacramentum.

AD QUINTUM dicendum, quod fides non accipitur hic pro aliqua virtute,

sed pro quadam conditione virtutis, ex qua fides nominatur, quae ponitur pars justitiae.

AD SEXTUM dicendum, quod sicut debitas usus boni utilis accipit rationem honesti, non quidem ex utili, sed ex ratione, quae rectum usum facit; ita etiam ordinatio ad aliquod bonum utile potest facere bonitatem honestatis ex vi rationis debitam ordinationem facientis; et hoc modo matrimonium, ex hoc quod ordinatur ad prolem, utile est, et nihilominus honestum, in quantum debite ordinatur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod, sicut Magister dicit (*4. Dist. 31.*), sacramentum non dicitur hic ipsum matrimonium, sed inseparabilitas ejus, quae ejusdem est rei signum, cujus est matrimonium. Vel dicendum, quod quamvis matrimonium sit sacramentum, tamen aliud est matrimonio esse matrimonium, et aliud est ei esse sacramentum; quia non solum ad hoc est institutum, ut sit in signum rei sacrae, sed etiam ut sit in officium naturae. Et ideo ratio sacramenti est quaedam conditio adveniens matrimonio secundum se considerato, ex quo honestatem etiam habet: et ideo sacramentalitas ejus, ut ita dicam, ponitur inter bona honestantia matrimonium; et secundum hoc in tertio bono matrimonii, scilicet sacramento, non solum intelligitur inseparabilitas, sed etiam omnia quae ad significationem ipsius pertinent.

ARTICULUS III.

201

UTRUM SACRAMENTUM SIT PRINCIPALIUS
INTER BONA MATRIMONII.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod sacramentum non sit principalis inter bona matrimonii, quia finis est potissimum in unoquoque: sed proles est matrimonii finis; ergo proles est principalis matrimonii bonum.

2. PRAETEREA. Principalis in ratione speciei est differentia, quae complet speciem, quam genus; sicut forma, quam materia in constitutione rei naturalis: sed sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis; proles autem, et fides ex ratione differentiae, in quantum est tale sacramentum; ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio, quam sacramentum.

3. PRAETEREA. Sicut invenitur matrimonium sine prole, et fide, ita invenitur sine inseparabilitate, sicut patet quando alter conjugum ante matrimonium consummatum ad religionem transit; ergo nec ex hac ratione sacramentum est in matrimonio principalis.

4. PRAETEREA. Effectus non potest esse principalior sua causa: sed consensus, qui est causa matrimonii, frequenter immutatur; ergo et matrimonium dissolvi potest, et sic inseparabilitas non semper concomitatur matrimonium.

5. PRAETEREA. Sacramenta quae habent effectum perpetuum, imprimunt characterem: sed in matrimonio non imprimitur character; ergo non adest ei inseparabilitas perpetua: et ideo sicut est matrimonium sine prole, ita potest esse sine sacramento; et sic idem quod prius.

SED CONTRA. Illud quod ponitur in definitione rei, est ei maxime essentialis: sed indivisio, quae pertinet ad sacramentum, ponitur in definitione supra de matrimonio data (*q. 44. art. 3.*), non autem proles, vel fides; ergo sacramentum inter alia est matrimonio essentialius.

Praeterea. Virtus divina, quae in sacramentis operatur, est efficacior, quam virtus humana: sed proles, et fides pertinent ad matrimonium, secundum quod est in officium naturae humanae; sacramentum autem, secundum quod est ex institutione divina; ergo sacramentum est principalis in matrimonio, quam alia duo.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid dicitur in re aliqua principalis altero duobus modis: aut quia est essentialius, aut quia dignius: si quia dignius, sic omnibus modis sacramentum est principalis inter tria conjugii bona, quia pertinet ad matrimonium, in quantum est sacramentum gratiae; alia vero duo pertinent ad ipsum, in quantum est quoddam naturae officium: perfectio autem gratiae est dignior perfectione naturae. Si autem dicatur principalis, quia essentialius, sic distinguendum est, quia fides, et proles possunt dupliciter considerari: uno modo in seipsis, et sic pertinent ad usum matrimonii, per quem et proles producitur, et pactio conjugalis servatur: sed indivisibilitas, quam sacramentum importat, pertinet ad ipsum matrimonium secundum se, quia ex hoc ipso quod per pactionem conjugalem sui potestatem sibi invicem in perpetuum conjuges tradunt, sequitur quod separari non possunt; et inde est quod matrimonium nunquam invenitur sine inseparabilitate; invenitur autem sine fide, et prole, quia esse rei non dependet ab usu suo; et secundum hoc sacramentum est essentialius matrimonio, quam fides, et proles. Alio modo possunt considerari fides, et proles, secundum quod sunt in suis principiis, ut pro prole accipiatur intentio prolis, et pro fide debitum servandi fidem, sine quibus etiam matrimonium esse non potest, quia haec in matrimonio ex ipsa pactione conjugali causantur; ita quod si aliquid contrarium his exprimeretur in consensu, qui matrimonium facit, non esset verum matrimonium: et sic accipiendo fidem, et prolem, constat quod proles est essentialissimum in matrimonio, et secundo fides, et tertio sacramentum; sicut etiam homini est essentialius esse naturae, quam esse gratiae, quamvis esse gratiae sit dignius.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod finis secundum intentionem est primum in re, sed secundum consecutionem est ultimum: et similiter proles se habet inter matrimonii bona: et ideo quodammodo est principalis, et quodammodo non.

AD SECUNDUM dicendum, quod sacramentum, etiam prout ponitur tertium matrimonii bonum, pertinet ad matrimonium ratione suae differentiae: dicitur enim sacramentum ex significatione hujus rei sacrae determinatae, quam matrimonium significat.

AD TERTIUM dicendum, quod nuptiae, secundum Augustinum (*lib. de Bono Conjug. cap. 9.*), sunt bonum mortalium: unde in resurrectione neque nubent, neque nubentur, ut dicitur Matth. 22.: et ideo vinculum matrimonii non se extendit ultra vitam, in qua contrahitur; et ideo dicitur inseparabile, quia non potest in hac vita separari, sed per mortem sive corporalem post carnalem conjunctionem, sive spiritualement post spiritualement tantum.

AD QUARTUM dicendum, quod quamvis consensus, qui facit matrimonium, non sit perpetuus materialiter, id est quantum ad substantiam actus, quia ille actus cessat, et potest contrarius succedere; tamen, formaliter loquendo, est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi: alias non faceret matrimonium; non enim consensus ad tempus in aliquam matrimonium facit: et ideo formaliter, secundum quod actus accipit speciem ab objecto: et secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem accipit.